

КРИВОКУЛЬСЬКА Наталія

кандидат економічних наук, доцент,
Західноукраїнський національний університет,
<https://orcid.org/0000-0001-6425-8762>
e-mail: business.nata@gmail.com

СМОЛЯРОВ Андрій

аспірант кафедри менеджменту, публічного управління та персоналу,
Західноукраїнський національний університет,
<https://orcid.org/0009-0007-1763-747X>
e-mail: fmk.ekspert@gmail.com

ВДОСКОНАЛЕННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЩОДО РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

У статті розкрито наукове бачення шляхів вдосконалення функціональної діяльності органів місцевого самоврядування щодо розвитку бізнесу в умовах децентралізації публічної влади в Україні.

Метою статті є обґрунтування значимості функціональної діяльності органів місцевого самоврядування щодо розвитку бізнесу в умовах децентралізації публічної влади в Україні і його вдосконалення з врахуванням існуючих проблем і нових викликів.

Методи дослідження: для обґрунтування важливості вдосконалення функціональної діяльності органів місцевого самоврядування щодо розвитку бізнесу в умовах децентралізації публічної влади в Україні використані системний і структурний підходи, метод аналізу і синтезу, статистичний метод, узагальнення концептуальних положень з досліджуваної проблематики, які представлені у напрацюваннях науковців.

Стверджується, що процес функціональної оптимізації діяльності органів місцевого самоврядування (ОМС) щодо розвитку бізнесу має бути публічним, опиратись на чіткі правові норми й цілеорієнтоватись на отримання позитивного ефекту від цього для держави, територіальної громади, бізнес-структур, населення. Констатовано, що бізнес є системою, яка зазнає впливу багатьох факторів (законодавчий вплив, інфраструктурне забезпечення тощо), розвиток бізнесу – процесом, який переплітається з іншими процесами на рівні територіальної громади, регіону, держави (соціально-економічними, інформаційно-комунікаційними та ін.), а організації бізнесу спільно з ОМС й іншими стейкхолдерами є суб'єктами управління розвитком територіальних громад. Наголошується, що функціональна і повноваженська діяльність ОМС щодо розвитку бізнесу в умовах децентралізації публічної влади в Україні не існує в «чистому» вигляді, а тісно взаємопов'язана і знаходить вияв у інших видах такої діяльності, наприклад, щодо: соціально-економічного розвитку, охорони здоров'я, охорони довкілля, соціального захисту населення та ін. Акцентовується на тому, що оскільки ОМС є організаціями публічної сфери, а їх діяльність спрямована на продукування суспільних благ, – їх функціональна діяльність повинна зазнати вдосконалення в питаннях стимулювання розвитку бізнесу за комунікативним напрямом та в напрямі підвищення персональної відповідальності бізнесових структур перед суспільством (за «закриття» важливої інформації від суспільства, забруднення довкілля тощо). Доведено, що війна в нашій державі зумовлює виникнення ризиків у багатьох сферах і видах діяльності, в тому числі, інвестиційній, а тому, ОМС повинні реалізувати функції щодо стимулювання інвестиційної активності в територіальних громадах задля забезпечення їх економічного розвитку (стимули, гранти тощо). Визначено, що окремим важливим напрямом функціональної діяльності ОМС має бути підтримка ветеранського бізнесу шляхом: вдосконалення необхідних для цього регламентів; реалізації програм підтримки ветеранів та членів їх сімей для створення ними власного бізнесу; формування інформаційно-освітньої інфраструктури для розвитку підприємницьких ініціатив ветеранів війни тощо.

Ключові слова: розвиток бізнесу, децентралізація публічної влади в Україні, функціональна діяльність органів місцевого самоврядування, сталий розвиток

KRYVOKULSKA Natalia, SMOLYAROV Andrii

West Ukrainian National University

IMPROVEMENT OF THE FUNCTIONAL ACTIVITIES OF LOCAL GOVERNMENTS IN BUSINESS DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF DECENTRALIZATION OF PUBLIC POWER IN UKRAINE

The article reveals a scientific vision of ways to improve the functional activities of local self-government bodies in terms of business development in the context of decentralization of public power in Ukraine.

Goal of the article is to substantiate the significance of the functional activities of local self-government bodies with regard to business development in the context of decentralization of public power in Ukraine and to improve them with due regard to existing problems and new challenges.

Research methods: to substantiate the importance of improving the functional activities of local governments in terms of business development in the context of decentralization of public power in Ukraine, the systemic and structural approaches, the method of analysis and synthesis, the statistical method, and the generalization of conceptual provisions on the studied issues presented in the work of scientists were used.

The author argues that the process of functional optimization of local self-government bodies' (LSG) activities related to business development should be public, based on clear legal norms, and focused on obtaining a positive effect for the State, territorial community, business structures, and the population. It is stated that business is a system which is influenced by many factors (legislative influence, infrastructure provision, etc.), business development is a process which is intertwined with other processes at the level of a territorial community, region, and the State (socio-economic, information and communication, etc.), and business organizations, together with local self-government bodies and other stakeholders, are the subjects of management of territorial community development. It is emphasized that the functional and authorized activities of local self-government bodies in relation to business development in the context of decentralization of public power in Ukraine do not exist in a "pure" form, but are closely interrelated and are manifested in other types of such activities, for example, in relation to socio-economic development, health care, environmental protection, social protection of the population, etc. It is emphasized that since local self-government bodies are public sector organizations and their activities are aimed at producing public goods, their functional activities should be improved in terms of stimulating business development in the communication area and in the area of increasing the personal responsibility of business structures to society (for "closing" important information from society, environmental pollution, etc.).

It is proved that the war in our country causes risks in many areas and activities, including investment, and therefore, local governments should implement functions to stimulate investment activity in territorial communities to ensure their economic development (incentives, grants, etc.). It is determined that a separate important area of the functional activities of local self-government bodies should be to support veteran business by: improving the necessary regulations; implementing programs to support veterans and their families to create their own businesses; creating an information and educational infrastructure for the development of entrepreneurial initiatives of war veterans, etc.

Keywords: sustainable development, investment activity of organizations, subjects of management of investment activity of organizations.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ В ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ І ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Посилення демократизації громадянського суспільства, децентралізація управління, функціональна оптимізація діяльності органів місцевого самоврядування (ОМС) в умовах децентралізації публічної влади в Україні сьогодні залишаються пріоритетними напрямками реформ в Україні.

«Під децентралізацією розуміють процес перерозподілу повноважень і сфер компетенції між центральним і місцевим рівнями організацій публічної влади та перенесення акценту на місцевий рівень у частині виконання заздалегідь визначених і гарантованих державою функцій» [1].

Вдосконалення функціонального навантаження ОМС в умовах децентралізації влади повинно бути спрямоване на: забезпечення стійкого, стратегічного соціально-економічного й екологічного розвитку територіальних громад; підвищення якості послуг, які отримують їх мешканці; залучення місцевих жителів і громадськості до розв'язання існуючих проблем життєдіяльності громад; створення сприятливого економічного середовища для розвитку бізнесу тощо.

Функціональне навантаження ОМС щодо регулювання діяльності й розвитку бізнесу є частиною функціонального навантаження ОМС в умовах децентралізації влади, загалом. Тому, процес функціональної оптимізації діяльності ОМС щодо розвитку бізнесу має бути публічним, опиратись на чіткі правові норми й цілеорієнтоватись на отримання позитивного ефекту від цього для держави, територіальної громади, бізнес-структур, населення.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Концепцією реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади [2] визначено, що її метою «є визначення напрямів, механізмів і строків формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, задоволення інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідній території, узгодження інтересів держави та територіальних громад» [2]. Однак, через незавершеність окремих аспектів реформи (кадрового, інфраструктурного та іншого характеру) і появу нових викликів (широкомасштабне російське вторгнення заострило питання безпекового характеру, дотримання принципів сталого розвитку та ін.) документ [3] рекомендує «оновити Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Новий документ має бути підготовлений на основі широкого консультативного процесу із залученням представництва державної та місцевої влад, незалежних експертів та громадянського суспільства, за потреби — за підтримки Ради Європи. Оновлена Концепція загалом мала б повторювати структуру версії 2014 року, зберігаючи широке бачення реформи та горизонтальні принципи прозорості, субсидіарності, законності, підзвітності та соціального діалогу» [3].

Усе це обумовлює значимість функціональної оптимізації діяльності органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації публічної влади в Україні, в тому числі, з акцентом такої діяльності на розвитку бізнесу.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання децентралізації публічної влади в Україні, ролі, функціонально-завданневого навантаження ОМС та його вдосконалення за економічним, соціальним та іншими напрямками досліджували В.Бобиль, В.

Денег, Я. Жовнірчик, К. Затайдух, П. Петровський, Л. Пронько Д. Режко, М. Шкільняк та інші науковці й практики. Однак, результати наукових напрацювань вимагають посилення уваги до питання функціональної оптимізації діяльності органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації публічної влади з урахуванням існуючих потреб (сьогодні наприклад, слід активно сприяти розвитку не тільки малого і середнього бізнесу, а й конкретно підприємницької діяльності ветеранів війни).

ВИЗНАЧЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНИШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Важливість: забезпечення сталого розвитку територіальних громад; зміцнення громадянського суспільства; розвитку ринкових відносин на засадах демократизації; створення нових робочих місць; імплементації принципу «публічності» у діяльність суб'єктів господарювання (відкритість діяльності, різновекторна комунікація тощо) актуалізують питання оптимізування функціональної діяльності ОМС щодо розвитку бізнесу в умовах реалізації процесу децентралізації публічної влади в нашій державі.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є вдосконалення функціональної діяльності органів місцевого самоврядування щодо розвитку бізнесу в умовах децентралізації публічної влади в Україні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Економічний розвиток територіальних громад залежить від наявних у них фінансових ресурсів, інфраструктурного забезпечення, стану розвитку бізнесу і його інвестиційної активності, участі місцевих жителів в управлінні територіальними громадами, змісту виконуваних ОМС функцій та ін.

Забезпечення функціонування й розвитку бізнесових організацій, зокрема, малого та середнього бізнесу, є умовою економічного розвитку територіальних громад, а також має бути об'єктом функціонального навантаження ОМС. На це вказують інформаційні дані рис. 1.

Поряд із цим, за інформацією рис. 1, бачимо, що 14,9% і 13,2% представників малого та середнього бізнесу країни констатують недостатню підтримку бізнесу як на рівні держави, так і на рівні територіальної громади, відповідно. Найбільшими перешкодами для відновлення й розвитку бізнесу названі: нестабільність політичної ситуації, недосконалість інституційного супроводу відновлення й розвитку бізнесу, низька платоспроможність населення, нестача фінансових і кредитних ресурсів, дефіцит кваліфікованих працівників.

Рис. 1. Відповіді представників малого та середнього бізнесу на запитання «Що заважає зараз відновлювати і розвивати бізнес?»

Примітка. Складено на основі [4]

Бізнес є системою, яка зазнає впливу багатьох факторів (законодавчий вплив, фінансовий і соціальний потенціал територіальної громади, її інвестиційні ресурси й інфраструктурне забезпечення тощо), а розвиток бізнесу – процесом, який переплітається з іншими процесами на рівні територіальної громади, регіону, держави (інформаційно-комунікаційними, соціально-економічними, маркетинговими, екологічними та ін.).

Організації бізнесу спільно з органами місцевого самоврядування й іншими стейкхолдерами є суб'єктами управління розвитком територіальних громад. До прикладу, для досягнення цілей сталого розвитку, підвищення конкурентоспроможності місцевої економіки існує потреба у комунікаційній взаємодії і співпраці таких суб'єктів як: органи державної влади й ОМС, бізнес-структури, населення, інвестори, інституції ринкової інфраструктури. Відсутність таких взаємодій і співпраці зумовлюють неефективність суспільного діалогу, неспроможність через відсутність спільних зусиль вирішити питання, які за умов належного інформаційно-комунікаційного контакту і співпраці, могли б бути вирішені з оптимальними витратами часових, кадрових, фінансових та інших ресурсів.

Як цілком впевнено стверджують автори наукової праці [5], «налагодження та функціонування ефективних бізнес-комунікацій перетворюється на ключовий чинник впливу на успішність реалізації практично будь яких проєктів (від мікропроєктів окремих бізнес-структур до соціально-економічних макропроєктів, реалізованих на рівні регіону, держави, глобального соціуму), оскільки бізнес-комунікації, як і бізнес-процеси стають більш прозорими, скоординованими й соціально відповідальними внаслідок перетворення сучасних соціальних мереж на своєрідні оціночні центри які певною мірою регулюють комунікативні процеси у соціальних системах і суспільстві загалом» [5].

Функціональна і повноваженська діяльність органів місцевого самоврядування щодо розвитку бізнесу в умовах децентралізації публічної влади в Україні не існує в «чистому» вигляді, а тісно взаємопов'язана і знаходить вияв у інших видах такої діяльності, наприклад, щодо:

- соціально-економічного розвитку (узгодження планів бізнес-структур, «здійснення яких може викликати негативні соціальні, демографічні, екологічні та інші наслідки» [6]);
- бюджету, фінансів і цін (контроль за дотриманням цін);
- «житлово-комунального господарства, побутового, торговельного обслуговування, громадського харчування, транспорту і зв'язку» [6] («здійснення контролю за дотриманням законодавства щодо захисту прав споживачів» [6]);
- охорони здоров'я («ліцензування індивідуальної підприємницької діяльності у сфері охорони здоров'я» [6]);
- регулювання земельних відносин та охорони довкілля («здійснення контролю за діяльністю суб'єктів господарювання у сфері управління побутовими відходами» [6]);
- соціального захисту населення («здійснення контролю за охороною праці, забезпеченням соціального захисту працівників підприємств, установ та організацій усіх форм власності, у тому числі зайнятих на роботах із шкідливими та небезпечними умовами праці, за якістю проведення атестації робочих місць щодо їх відповідності нормативно-правовим актам про охорону праці, за наданням працівникам відповідно до законодавства пільг та компенсацій за роботу в шкідливих умовах» [6]);
- «забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян» [6] («державна реєстрація у встановленому порядку юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців» [6]) тощо.

Крім цього, ОМС є організаціями публічної сфери, а тому їх діяльність спрямована на продукування суспільних благ (відкритий і прозорий діалог з громадськістю, чисте довкілля, надання соціальних послуг тощо). У контексті цього, функціональна діяльність ОМС повинна зазнати вдосконалення в питаннях стимулювання розвитку «бізнес-комунікацій та підвищення персональної відповідальності бізнесових структур перед суспільством» [5]. Така відповідальність повинна бути покладена на організації бізнесу за «закриття» важливої інформації від суспільства, забруднення довкілля і нераціональне використання природних ресурсів, тіньову діяльність, відсутність чи порушення відповідального бізнесу тощо.

Як вказується у джерелі [7], «бізнеси, що залишаються сильними під час війни, демонструють, чому неухильне дотримання цінностей прав людини має вирішальне значення. Це життєво важливо не лише для захисту і підтримки працівників і громад у тяжкі часи, але й для збереження довіри клієнтів і партнерів та забезпечення безперервності бізнес-діяльності. Сьогодні тематика відповідального ведення бізнесу набуває нового значення та необхідності в контексті відновлення та відбудови нової України. Дотримання стандартів відповідального ведення бізнесу, впровадження їх в національну політику та в діяльність компаній є невід'ємною частиною такої відбудови» [7].

Війна в нашій державі зумовлює виникнення ризиків у багатьох сферах і видах діяльності, в тому числі, інвестиційній. Тому, ОМС повинні реалізувати функції щодо стимулювання інвестиційної активності в територіальних громадах задля забезпечення їх економічного розвитку. Як вказується у [8] «необхідно створити сприятливі умови для залучення приватного капіталу шляхом надання різноманітних стимулів та підтримки для бізнесу. Держава може надавати фінансову підтримку підприємствам у формі субсидій, кредитів за пільговими умовами, грантів та інших інструментів для стимулювання їх діяльності в умовах кризи. Малі та середні підприємства можуть відігравати важливу роль у відновленні економіки регіонів. Для залучення інвестицій необхідно створити промислові парки, технологічні центри та інші об'єкти, що

забезпечують умови для розвитку бізнесу. При цьому важливо створити сприятливе правове середовище для бізнесу, яке гарантує права власності, захист від корупції та стабільність правил гри на ринку» [8].

Так, до прикладу, розвиток малого та середнього бізнесу формує множину переваг для територіальних громад, які пов'язані із: створенням нових місць роботи, залученням інвестиційних ресурсів у громаду, забезпеченням соціальної стабільності і зменшенням соціальної напруги та ін. «У контексті територіальних громад розвиток малого та середнього бізнесу може слугувати міцним фундаментом для підвищення економічного добробуту та забезпечення сталого зростання» [9].

Окремим важливим напрямом функціональної діяльності ОМС має бути підтримка ветеранського бізнесу. Для цього ОМС спільно з Українським ветеранським фондом, неурядовими і громадськими організаціями, органами державної влади, бізнес-структурами повинні підтримувати і сприяти активному розвитку ветеранського бізнесу шляхом:

- вдосконалення необхідних для цього регламентів;
- реалізації програм підтримки ветеранів та членів їх сімей для створення ними власного бізнесу;
- формування інформаційно-освітньої інфраструктури для розвитку підприємницьких ініціатив ветеранів війни тощо (табл. 1).

Таблиця 1

Види підтримки ветеранів на місцевому рівні

№ з/п	Види підтримки
1	Соціально-економічна підтримка , яка включає такі програми підтримки: - консультаційні послуги з працевлаштування (надання інформації про вакансії, допомога у складанні резюме та підготовці до співбесід); - перекваліфікація та навчання (організація курсів та тренінгів для ветеранів, спрямованих на здобуття навичок, необхідних на ринку праці); - підтримка підприємництва (надання грантів, кредитів, а також консультативної підтримки для ветеранів, які бажають розпочати власний бізнес у сфері фандрейзингу та грантрайтингу); - фінансове консультування (допомога в управлінні особистими фінансами, підвищення рівня фінансової грамотності, в тому числі належне планування бюджету, інвестування та забезпечення фінансової стабільності).
2	Психологічна реабілітація , яка охоплюватиме наступні види підтримки: - індивідуальні та групові психотерапевтичні сесії (надання професійної допомоги психологами та психіатрами); - програми стрес-резиліентності (навчання методикам впорядкування стресу та покращення емоційного благополуччя); - арт-терапія та інші альтернативні методи лікування (використання творчих підходів як засобу психологічної реабілітації); - підтримка сімей ветеранів (програми, що допомагають членам сімей ветеранів краще розуміти та підтримувати своїх близьких).
3	Медичне обслуговування включатиме наступні основні напрями підтримки: - фізична реабілітація (організація доступу до фізіотерапії, ерготерапії, та інших форм фізичної реабілітації); - спеціалізовані медичні послуги (надання доступу до лікування специфічних травм та хвороб, зокрема, тих, що пов'язані з військовою службою); - програми здорового способу життя (освітні програми, які сприяють формуванню та підтримці здорового способу життя серед ветеранів та унеможливають прояви та появу залежностей).
4	Юридична допомога - консультації з юридичних питань (надання правової допомоги ветеранам, зокрема з питань отримання соціальних гарантій та пільг); - представництво інтересів в судах (допомога у вирішенні судових спорів, пов'язаних з правами ветеранів).
5	Соціальна інтеграція , яка забезпечує напрями соціальної адаптації та сприятиме згуртованості самої громади: - культурні та спортивні заходи (організація заходів, які сприяють соціалізації та побудові спільноти серед ветеранів), - волонтерські програми (залучення ветеранів до волонтерської діяльності, що допомагає їм відчувати себе корисними для суспільства та сприяє їхній соціальній адаптації).
6	Професійний розвиток , який поєднуватиме напрями підтримки набуття нових навичок та осучаснення наявних: - менторські програми (співпраця з професіоналами з різних галузей для наставництва та підтримки ветеранів у їх кар'єрному зростанні); - мережеві ініціативи (створення та підтримка професійних мереж, які допомагають ветеранам знаходити роботу та розвивати кар'єру).

Примітка. Сформовано на основі [10]

Це уможливить: надання якісних інформаційних і консалтингових послуг ветеранам війни для того, щоб вони могли розпочати власну справу; отримання ветеранами безоплатних юридичних консультацій; підтримання підприємницької ініціативи й діяльності ветеранів; підвищення професійного й освітнього рівня ветеранів війни; працевлаштування ветеранів та ін.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Таким чином, для забезпечення розвитку бізнесу, в тому числі, малого й середнього, а також ветеранського, імплементації у бізнес-практику принципу публічності необхідною є його державна підтримка через функціональну оптимізацію діяльності державних органів і ОМС. Як вказується у джерелі [4], «завдання держави – швидко реагувати на мінливе середовище, обирати правильні інструменти й методи

контролю, підтримки подолання викликів та перешкод у сфері функціонування середнього і малого бізнесу. Це забезпечить його успішне функціонування, сприятиме стійкості економіки країни в період війни та формуванню міцних підвалин для побудови в майбутньому економічно сильної України» [4] (табл. 2).

Таблиця 2

Ключові завдання держави в контексті досягнення мети відновлення й розвитку бізнесу

№ з/п	Завдання
1	Запобігання тискові правоохоронних органів на бізнес та мінімізація корупції в регуляторній сфері, які призводять до значних економічних втрат та зменшення потенційних надходжень до державного бюджету. Реформування Державної митної служби України, задля чого доцільно залучати міжнародних експертів та консультантів з досвідом реформування митних служб для надання рекомендацій та допомоги в процесі реформування. Необхідними діями в цьому напрямі є: - підвищення ефективності Бюро економічної безпеки з дотриманням стандартів Євросоюзу; для контролю цієї ефективності доцільним вважається створення й затвердження якісних і кількісних критеріїв оцінювання; - подолання перешкод для функціонування малих і середніх підприємств (МСП): зміна ідеології щодо застосування СМ КОР з імперативною на аналітичну, запровадження граничного терміну блокування податкових накладних, підвищення обов'язкового порогу реєстрації платником ПДВ; гарантування збереження спрощеної системи оподаткування при мінімізації зловживань нею (зокрема, законодавче визначення критеріїв розділення трудових відносин та фрілансу, заміна широкої фіскалізації ФОП 2-ї та 3-ї груп ЄП на фіскалізацію виключно ризикових категорій платників, які мають високу ймовірність досягнення лімітів для єдиного податку); забезпечення повноцінного автоматичного обміну податковою та митною інформацією з іншими країнами; створення дієвого механізму автоматизованого зіставлення документів щодо митної вартості товарів.
2	Сприяння розширенню інструментів фінансування бізнесу та страхування ризиків, у т. ч. воєнних, розширення можливостей для кредитування від банківського сектора, отримання фінансування через донорські проєкти та гранти тощо, що є особливо важливим для бізнесу задля вирішення завдань відновлення після руйнувань і втрат.
3	Упровадження оптимальної моделі бронювання працівників, що дає можливість у цифровий спосіб (е-бронювання) оперативно забронювати від призову військовозобов'язаного, який своєю працею сприяє обороноздатності країни.
4	Сприяння розширенню участі середнього та малого бізнесу в міжнародній торгівлі.
5	Упровадження системи підтримки та стимулювання підприємництва на територіях можливих бойових дій, у деокупованих громадах.
6	Реалізація заходів, спрямованих на підвищення прозорості та ефективності бюджетних програм підтримки бізнесу, проведення моніторингу та контролю ефективності витрачання коштів на такі програми.
7	Розвиток інструментів для забезпечення гнучкості ринку праці.
8	Реалізація стратегій щодо створення робочих місць і умов для гідної праці на національному, регіональних та місцевих рівнях.

Примітка. Сформовано на основі [4]

Отже, включно з тим, що інститут місцевого самоврядування «зазнає постійного розвитку в питаннях правового, організаційного, кадрового, інформаційно-комунікативного супроводу» [11], ним і надалі повинні докладатися функціонально спрямовані зусилля для забезпечення функціонування, відновлення й розвитку бізнесу. Це стане виявом того, що вдосконалюються інститут служби місцевого самоврядування, розвивається громадянське суспільство, забезпечується сталий розвиток нашої країни, її регіонів і територіальних громад.

Перспективи. Отримані результати цінні й застосовні у теоретичній і практичній діяльності щодо вдосконалення виконуваних органами місцевого самоврядування функцій, які стосуються як розвитку бізнесу, так і економічного розвитку територіальних громад в умовах децентралізації публічної влади в Україні.

Література

- Денег, В. Б., & Петровський, П. М. (2023). Оптимізація компетенції органів місцевого самоврядування: ризики децентралізації. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*, (2(26)), 18-24. [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2023-2\(26\)-18-24](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2023-2(26)-18-24)
- Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text>
- Висновок щодо «Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні». URL: <https://rm.coe.int/cemg-pad-2024-6-ua-reform-concept-ukr-final/1680b2b51a>
- Проблеми розвитку малого та середнього бізнесу в Україні як основного джерела робочих місць. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/sotsialna-polityka/problemy-rozvytku-maloho-ta-serednoho-biznesu-v-ukrayini-yak>
- Бортнік, С., Хомюк, Н., & Ющишина, Л. (2023). Напрями удосконалення бізнес-комунікацій у соціально-економічному проектуванні. *Економіка та суспільство*, (50). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-44>
- Про місцеве самоврядування. Закон України від 21.05.1997 року № 280/97-ВР (редакція від 05.03.2025 року). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
- Відповідальне ведення бізнесу та дотримання принципів прав людини під час війни. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/press-releases/vidpovidalne-vedennya-biznesu-ta-dotrymannya-pryntsyviv-prav-lyudyny-pid-chas-viyny>

8. Бобиль В. В., Режко Д. С. Роль органів місцевого самоврядування в реалізації державної економічної політики розвитку регіонів в умовах воєнного стану. URL: https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/download/3703/3738/8747&ved=2ahUKEwiMgNj6zK-MAxW3LBAIHSXTGEoQFnoECBQQA&usg=AOvVaw03SY2EJso54y_vpRg-5vbK
9. Пронько Л.М., Затайдух К.Ю., Чорний Я.І. Економічний розвиток територіальних громад: сутність, особливості та стратегічні перспективи. URL: https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/3428/3356/&ved=2ahUKEwj41-Gz9KyMAxU6HhAIHRqWBCwQFnoECBgQAQ&usg=AOvVaw08gE9BY7_xHOdJtzEfU0RE
10. Роль держави у соціальній реінтеграції ветеранів та ветеранок. Аналітичне дослідження. URL: <https://veteranfund.com.ua/wp-content/uploads/2024/10/Rol-derzhavy-u-sotsialny-reintehratsii-veteraniv-i-veteranok.pdf>
11. Шкільняк М.М. Жовнірчик Я.Ф., Кривокульська Н.М. Організаційна компонента вдосконалення публічної служби. *Науковий журнал «Публічне управління та регіональний розвиток»*. № 26. 2024. С. 1177-1190

References

1. Deneha, V. B., & Petrovskyi, P. M. (2023). Optymizatsiia kompetentsii orhaniv mistsevoho samovriaduvannia: ryzyky detsentralizatsii [Optimizing the competence of local governments: the risks of decentralization]. *Ekspert: paradyhmy yurydychnykh nauk i derzhavnoho upravlinnia*, (2(26)), 18-24
2. Kontseptsiiia reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia ta terytorialnoi orhanizatsii vlady. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text>
3. Vysnovok shchodo «Kontseptsii reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia ta terytorialnoi orhanizatsii vlady v Ukraini». Retrieved from <https://rm.coe.int/cemg-pad-2024-6-ua-reform-concept-ukr-final/1680b2b51a>
4. Problemy rozvytku maloho ta serednoho biznesu v Ukraini yak osnovnoho dzherela robochykh mist. Retrieved from <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/sotsialna-polityka/problemy-rozvytku-maloho-ta-serednoho-biznesu-v-ukrayini-yak>
5. Bortnik, S., Khomiuk, N., & Yushchyshyna, L. (2023). Napriamy udoskonalennia biznes-komunikatsii u sotsialno-ekonomichnomu proektuvanni [Directions for improving business communications in socio-economic design]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (50). Retrieved from <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-44>
6. Pro mistseve samovriaduvannia. Zakon Ukrainy vid 21.05.1997 roku № 280/97-VR (redaktsiia vid 05.03.2025 roku). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
7. Vidpovidalne vedennia biznesu ta dotrymannia pryntsyviv prav liudyny pid chas viiny. Retrieved from <https://www.undp.org/uk/ukraine/press-releases/vidpovidalne-vedennia-biznesu-ta-dotrymannia-pryntsypiv-prav-lyudyny-pid-chas-viyny>
8. Bobyl V. V., Rezhko D. S. Rol orhaniv mistsevoho samovriaduvannia v realizatsii derzhavnoi ekonomichnoi polityky rozvytku rehioniv v umovakh voiennoho stanu. Retrieved from https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/download/3703/3738/8747&ved=2ahUKEwiMgNj6zK-MAxW3LBAIHSXTGEoQFnoECBQQA&usg=AOvVaw03SY2EJso54y_vpRg-5vbK
9. Pronko L.M., Zataidukh K.Iu., Chornyi Ya.I. Ekonomichni rozvytok terytorialnykh hromad: sutnist, osoblyvosti ta stratehichni perspektyvy. Retrieved from https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/3428/3356/&ved=2ahUKEwj41-Gz9KyMAxU6HhAIHRqWBCwQFnoECBgQAQ&usg=AOvVaw08gE9BY7_xHOdJtzEfU0RE
10. Rol derzhavy u sotsialnii reintehratsii veteraniv ta veteranok. Analitychne doslidzhennia. Retrieved from <https://veteranfund.com.ua/wp-content/uploads/2024/10/Rol-derzhavy-u-sotsialny-reintehratsii-veteraniv-i-veteranok.pdf>
11. Shkilniak M.M. Zhovnirchik Ya.F., Kryvokulska N.M. Orhanizatsiina komponenta vdoskonalennia publichnoi sluzhby [Organizational component of public service improvement]. *Naukovyi zhurnal «Publichne upravlinnia ta rehionalnyi rozvytok»*. № 26. 2024. S. 1177-1190